

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหา

ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินทั้งในส่วนของ การลดลงของค่าเงินบาท ปัญหาสถาบันการเงิน และปัญหาสภาพคล่องทำให้มีการเลิกกิจการเลิกการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีการว่างงานมากขึ้น โดย ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีจำนวนคนว่างงานถึง 1.17 ล้านคน ทำให้มีแรงงานส่วนหนึ่งกลับสู่ท้องถื่นเดิม ซึ่งทำอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น ภาคการเกษตรจึงเป็นความหวังของภาครัฐที่จะรองรับปัญหาการว่างงานของแรงงาน และการส่งออกสินค้าเกษตร กล่าวคือ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นนั้น รัฐจะส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ หรือการทำเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง โดยพึ่งพิงรายได้จากภาคการเกษตรมากขึ้น และ เมื่อประเทศไทยมีค่าเงินบาทลดลง ทำให้การส่งออกสินค้าเกษตรมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากขึ้น ทำให้สามารถกลับมาแข่งขันในตลาดโลกได้ดีขึ้น

การที่แรงงานที่ถูกเลิกจ้างมีการย้ายกลับสู่ถิ่นฐานเดิม ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำให้จำเป็นต้องมีอาชีพรองรับแรงงานเหล่านี้เพื่อให้พวกเขามีรายได้ ซึ่งภาคการเกษตรจะเป็นภาคที่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ใช้แรงงานมาก มีอุปสงค์สูง และมีศักยภาพในการส่งออก หรือมีศักยภาพในการจำหน่ายในต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการเกษตร อย่างไรก็ตามกิจกรรมต่างๆเหล่านี้จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ทั้งในส่วนของลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำ ภูมิอากาศ และความเป็นไปได้ในการหาตลาดเพื่อระบายผลผลิตด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การส่งเสริมการผลิตพืชชนิดต่างๆมีคุณภาพ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตพืชเหล่านั้น และสามารถเลี้ยงตนเองได้ในชนบทต่อไป

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นการศึกษาการผลิต ปัจจัยการผลิต อัตราผลตอบแทน และการตลาด ของพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ เพื่อเป็นการรองรับการย้ายกลับถิ่นฐานของ

เกษตรกรที่เคยเป็นคณงานในเมือง เพื่อให้คนเหล่านั้นมีรายได้ และสามารถพึ่งตนเองได้ในท้องถิ่นของตน

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิต และปัจจัยการผลิตของพืชเศรษฐกิจ เพื่อสามารถรองรับการย้ายกลับถิ่นของแรงงาน
2. เพื่อศึกษาอัตราผลตอบแทนการผลิต และการตลาดของพืชเศรษฐกิจ เพื่อดูถึงความสามารถในการแข่งขัน
3. เพื่อศึกษาแบบแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจ (Production pattern) ที่เหมาะสมของของเกษตรกร หากมีการเปลี่ยนแปลงของราคาปัจจัยการผลิต และมีการปรับค่าราคาเงา เพื่อให้เกษตรกรได้เลือกแบบแผนการผลิตที่เหมาะสมกับตัวเอง
4. ศึกษาพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม กับพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาพืชเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย แคนตาลูป หน่อไม้ฝรั่ง และยาสูบพันธุ์เคอริช กล่าวคือ

- 1.1 แคนตาลูปเป็นพืชที่มีลักษณะการผลิตคล้ายแตงโม ซึ่งเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความชำนาญ เป็นพืชที่ขายได้ราคาดี และมีความต้องการของตลาด มีศักยภาพในการส่งออก โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ ฮองกง ญี่ปุ่น ลาว เป็นต้น

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกแคนตาลูป

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : บาท

ปี	ปริมาณ	มูลค่า
2535	69.081	574,982
2536	124.518	476,305
2537	743.052	2,537,161
2538	197.180	7,435,530
2539	80.667	1,385.826
2540	49.564	657,809

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

จากตารางที่ 1.1 เราพบว่า พบว่าในปี พ.ศ. 2540 มีปริมาณการส่งออก 49.564 ตัน และมีมูลค่า 574,982 บาท ซึ่งลดลงจากปี 2539 เนื่องจากผลผลิตที่ผลิตได้ในประเทศลดลง เพราะ ประเทศไทยมีภูมิอากาศร้อนมากขึ้น และเกษตรกรไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ที่ใช้ในการผลิต จึงทำให้ผลผลิตที่ผลิตได้ไม่มีคุณภาพ และเราสามารถจำหน่ายให้กับฮ่องกงซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญ รับซื้อผลผลิตจากประเทศไทยลดลง

1.2 หน่อไม้ฝรั่ง เป็นพืชที่หารายได้กับเกษตรกรทุกวัน ขายได้ราคาดี มีความต้องการของตลาด มีเอกชนให้การส่งเสริมและมีศักยภาพในการส่งออก โดยพบว่าในปี 2540 มีปริมาณการส่งออก 1,511.571 ตัน มีมูลค่าการส่งออก 163.772 ล้านบาท โดย ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน เนเธอร์แลนด์ เยอรมันนี ฮ่องกง เป็นต้น(ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้สด

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	ปริมาณ	มูลค่า
2535	2,185.306	163.772
2536	2,329.665	103.573
2537	2,274.969	205.542
2538	1,817.336	167.640
2539	1,132.727	182.301
2540	1,511.571	159.853

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

1.3 ใบบายพันธุ์เตอรักช เป็นพืชได้รับการส่งเสริมจากทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีตลาดรองรับแน่นอน มีศักยภาพในการส่งออก และเป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมาก จึงเหมาะสมกับการส่งเสริมให้มีการผลิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.พื้นที่ทำการศึกษา เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดินดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ และมีการระบายน้ำได้ดีพอสมควร มีแหล่งน้ำธรรมชาติและอ่างเก็บน้ำชลประทานใกล้กับแหล่งผลิต เป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้ผลิตพืชทั้ง 3 ชนิดข้างต้น ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งพบว่าหมู่บ้าน บ้านก่อ หมู่ที่ 3 และ 13 อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะเป็นไปตามข้อกำหนด ดังนั้นเราจึงเลือกทำการศึกษาที่นี่

1.4 วิธีการเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่น่ามาศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลปฐม และข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลในส่วนนี้ได้มาจากเกษตรกรในท้องถิ่นที่ศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร เจ้าหน้าที่สถานีเฝ้าระวังและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชนที่รับซื้อหน่อไม้ฝรั่ง ซึ่งได้แก่ข้อมูลในส่วนของ ต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตเฝ้าระวังและหน่อไม้ฝรั่ง ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต เช่น แหล่งน้ำ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี การรวมกลุ่มของเกษตรกร การทำสัญญาซื้อขาย ความรู้และการได้รับการอบรมของเกษตรกร ตลอดจนการตลาดของพืชทั้ง 3 ชนิด โดยวิธีการสัมภาษณ์และเข้าไปอยู่อาศัยร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพืชแต่ละชนิดในอดีตเพื่อเป็นการวางแผนความรู้ และความเข้าใจในประเด็นที่จะทำการศึกษา ตลอดจนข้อมูลจำเพาะเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ประชากร และชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่ทำการศึกษา โดยรวบรวมจากเอกสารที่ได้จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการค้าภายใน สำนักงานเกษตรอำเภอ และห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการอื่นๆ เป็นต้น

1.5 วิธีการศึกษา

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ในส่วนของ การตลาด การใช้ชีวิตของเกษตรกร และสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจทั้ง 3 ชนิด

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การวิเคราะห์ในส่วนของต้นทุนการผลิต ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร และปัจจัยการผลิต

2.2 ในส่วนของอัตราผลตอบแทน ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพด้านรายได้และค่าใช้จ่าย และจุดคุ้มทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลตอบแทน ต่อต้นทุนการผลิต การศึกษา Sensitivity Analysis

2.3 ศึกษาแบบแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจ (Production pattern)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถเลือกแบบแผนการผลิตที่เหมาะสมกับเกษตรกร เพื่อเป็นการรองรับการย้ายกลับถิ่นฐานของแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง
2. ทราบถึงกำไร หรือขาดทุนจากการผลิตพืชเศรษฐกิจทั้ง 3 ชนิด และการใช้ปัจจัยการผลิต ตลอดจนการตลาด เพื่อใช้เป็นแนวนโยบายในการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นที่มีสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออก และการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจต่อไป
3. เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้แรงงานในครัวเรือน และเกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดปัญหาการโยกย้ายจากชนบทเข้าสู่เมือง

1.7 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท โดยบทแรกจะกล่าวถึงความสำคัญและปัญหาของการศึกษา วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ขอบเขตการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ ส่วนบทที่ 2 จะกล่าวถึงแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ สำหรับบทที่ 3 จะเป็นการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ปัจจัยการผลิต อัตราผลตอบแทน และการตลาดของพืชเศรษฐกิจทั้ง 3 ชนิด ในบทที่ 4 จะกล่าวถึงแบบแผนการผลิตที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร ส่วนในบทที่ 5 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ